

дало можливість сформувати вміння визначати мету слухання, створювати первинне уявлення про можливий зміст висловлювання, прогнозувати його подальший розвиток. Інформаційно-змістові та мовно-мовленнєві вправи сприяли розвиткові умінь визначати тему і мету повідомлення, встановлювати логічну послідовність висловлювання, сприймати й визначати роль вжитих мовних засобів. Нарешті, контрольні-оцінні вправи дозволили виробити в учнів вміння робити висновки з почутого, перевіряти правильність своїх припущень, висловлених учнями на початку слухання.

Аналіз експериментальних даних, отриманих під час проведення контрольного зрізу, дає підстави вважати, що апробована методика розвитку аудіативних умінь третьокласників сприяє формуванню у них умінь слухати і розуміти почуте на комунікативно-діяльнісній основі. Вона дає можливість враховувати індивідуальні можливості та інтереси кожного учня. А це в цілому слугує основою для забезпечення особистісно зорієнтованого навчання учнів, сприяє індивідуальному розвитку кожної особистості, виробленню позитивного мотиваційного інтересу до творчої мовленнєвої діяльності.

Література

1. Вапуленко М. С. Формування мовної особистості молодшого школяра в умовах переходу до 4-річного початкового навчання // Поч. шк. – 2001. - № 1. – С. 11-14.
2. Гудзик І. П. Аудіювання українською мовою: Вчимося слухати і розуміти почуте. – К.: Пед. думка, 2003. – 144 с.
3. Дубовик С. Аудіювання на уроках української мови // Поч. шк. – 2002. - № 3. – С. 48-51.
4. Пономарьова К. Перевірка аудіативних умінь та знань про мову і мовлення за допомогою тестових завдань (II семестр) // Поч. шк. – 2002. - № 3. – С. 63-67.
5. Пономарьова К. Перевірка аудіативних умінь та знань про мову і мовлення за допомогою тестових завдань (II семестр) // Поч. шк. – 2002. - № 3. – С. 63-67.
6. Чепельова Н. В. Рівень осмислення тексту як показник розумового розвитку // Поч. школа. – 1994. - № 5. – С. 28-32.
7. Шелехова Г., Цінько С. Забезпечення роботи з формування аудіативних умінь на уроках укр. мови // УМЛПШ. – 2003. - № 8. – С. 6-10.

КОД УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК СИМВОЛІЧНА ДЕРЖАВНИЦЬКА ІДЕЯ У ТВОРЧОСТІ Л. КОСТЕНКО І В. СТУСА

Л. Кужільна

«Після багатократної втрати державності єдиним благом, яке залишалося для українців, була література. Вона давала змогу символічно осмислювати минуле державотворення і творити модель майбутньої Держави, щоразу нагадуючи, що на початку державності, як і людської цивілізації, стоїть Велике Слово» [1, 469], а саме

Слово – прізвище думки тепер... [2, 3].

Поєднання української літератури з класичним психоаналізом дає змогу розкодувати приховану національну стратегію фрейдизму і розпочати розбудову психоаналітичної теорії на основі розрізнення імперського і національного суб'єктів у дзеркалі психоісторій літератур, зокрема новітньої української літератури.

Як пси, зовсєбіч обступають сексоти
і кожен очима буравить тебе.
Вокзал. Коридори німі, як комплоти.
А небо в вікні – наче біль голубе.
Тож – в неба провалля, в бездоння, без долий
Нагірний, невірний, западистий рай.
Всебічний, всегнівний, всещедрий, всекволий [3, 277].

Є підстави передбачити, що батьківщиною психоаналізу на нашому порубіжжі стане Україна, цілісний процес самоусвідомлення якої уже розпочався.

Дух підноситься д'горі. У зашморзі бід
аж зайшовся кривий од воання борлак,
аж оґранням дзеркал заросилася кров!
Ніч зсїдається, наче кришталь.
Начувайсь, навїжена, скажена душе! [3, 19]

Психоаналіз є національною стратегією дослідження, тісно пов'язаною з аналізом материнсько-батьківського коду. Тому він дає змогу розрізнити національні психотипи і виявити імперського суб'єкта як прихованого варвара – політеїста.

В країні тупої влади,
в країні вина й оксамиту,
під свист і цькування невігласів,

під вітру холодне виття,
за той проїзд в недозволене
платили високе мито –
своє непрожите життя.

[2, 371]

Батьківський (мужній) психотип національного характеру постає як філософський мазохізм, що об'єднує український характер з європейським на основі загальнолюдських архетипів духовної мужності, які проявлялися в історії через Сократа, Платона, Мойсея, Христа:

Стелили білі обруси,
і сновигали в безгомінні
три хлопці, три душі, три тіні,
усі сподобані краси.
І даленів брунатний світ,
і морок даленів луною –
і радісною походом
благословляв на труд і піт
нас Пан-Господь.

[3, 350]

Імперський характер формується як садо-мазохістська ерогенність на основі розщепленого материнсько-батьківського коду. Його сутність несе в собі семантику виродження національного через порушення табу на різноманітні перверсії.

А Ти – відтята, стята, нежива,
відторгнута, чужа, сумна, ворожа,
пройдисвітів береш до свого ложа,
аби не гнула нас заброд божва.
І як тепер пізнати – де мій брат,
і як сестру пізнати? По риданню
тонкоголосому. Як зойкне дланню –
аж задрижить тюремних вахт квадрат.
Стоїть твій муж – опроти ста століть,
де й нам опроти ста століть стояти
і навіжену матір виглядати,
що з білих божевіль до нас біжить.

[3, 361]

Найяскравіше розрізнення імперського і національного суб'єктів виявляється у ставленні до табу: імперський суб'єкт (навіжена мати) спрямований на порушення табу, яке відкриває йому шлях до символічної злочин-

ності (на рівні слова) та до соціальної злочинності (на рівні історичних перверсій); національний – має стійку психологічну перешкоду щодо порушення табу, оскільки в його психології активізується агент символічного закону через архетип праотця.

Три найбільші злочини залишила в Україні після себе Російська імперія – це спустошені родоводи, що призвело до втрати національної мужності, спустошене християнство, що зумовило втрату державності, і антисемітизм, що не дає змогу усвідомити монотеїстичну традицію, яка об'єднує два народи, – український і єврейський.

Мій дід Михайло був храмостроїтель.
Возводив храми себто цілий вік.
Він був чернець, з дияволом воїтель,
печерник, боговгодний чоловік.
Він був самітник. Дуже був суворий.
Між Богом – чортом душу не двоїв.
І досі поминають у соборах:
храмостроїтель Михаїл.
Жив у землі, мовчущий не во злобі.
Труждався сам, нікого не наймав.
Він працював до поту на возлоб'ї
і грошей зроду шеляга не мав.
Ті тридцяти срібних теж були грошима.
Це гріх. Це сльози діви Міріам.
Він був святий. Він жив непогрішимо.
І не за гроші будував свій храм.
Різьбив віттар, збивав тесові паперті,
клав палець свічки тиші на вуста,
де з малювань, тонких, як листя папороті,
світився лик розп'ятого Христа.

[2, 386]

Психоаналіз цієї колоніальної спадщини дасть змогу витворити незалежний державницький світогляд в Україні на основі пророчих текстів української літератури.

Код української літератури творять архетипні письменники. Характерною ознакою архетипної творчої психології є цілісна любовна інтродукція батьківсько-материнського коду, що у психічній матриці відсилає до архе-

типу Бога-Отця, а з погляду психоаналізу складає єдність несвідомого (материнського інстинкту) і свідомого (батьківського спадку мужності).

Вітчизно, Матере, Жоно!
Недоля ця, коли б не ти,
мене косою підкосила,
а ти всі крила розкрилила
і на екрані самоти
до мене крізь віки летіла
і шепотіла, шепотіла:
Це ти, мій сину. Муже, ти!

[3, 257]

Архетипні письменники, будучи носіями монотеїстичної релігійної традиції, орієнтують народ на духовні інтереси, адже зміцнення духовності веде до зміцнення національного характеру. Монотеїзм як релігія праотця впливає на творення національного характеру на основі батьківського коду мужності, який проникає в материнську матрицю, або материнське несвідоме, захищаючи її від імперських перверсії.

Ісус Христос розп'ятий був не раз.
Там, на Голгофі, це було уперше.
Умер од смерті, може, – від образ,
і за життям не пожалів, умерши.
А потім розп'яли на полотні,
у мрамурі, у гіпсі, і в граніті.
А потім розп'яли його в мені
і розп'яли на цілім білім світі.
І тіло з'їли, кров'ю запили.
Ще рік, чи два, чи десять, чи довіку?
І продавали образ з-під поли,...

[2, 366]

Монотеїстична релігійна традиція за часів колоніалізму переживає потужне витіснення в неусвідомлене, тому перед тим як повернутися до свідомості й зорганізувати народ на побудову власної держави, вона повертається з допомогою українських письменників-пророків, які в епоху романтизму розпочинають епоху відродження українського монотеїзму. Символічний прообраз праотця відображається в архетипних особистостях І Котляревського, Т. Шевченка, П. Куліша, І. Франка, які стають на захист материнського світу.

...Біда, – каже Григорій Савич. –

Він мене таким спіймав, цей світ, добре хоч,
що на тому світі.

[2, 5]

Передсмертно лаявся Косинка,
Божеволів у тюрмі Куліш
Курбас ліг у ту промерзлу землю!

[2, 160]

Кобзар співав в пустелі Косаралу,
у казематах батюшки-царя.
Кайдани, шаленіючи, бряжчали,
щоб заглушити пісню Кобзаря.

[2, 239]

Повернення від материнського несвідомого українського світу до батьківського свідомого, розпочате класичною українською літературою, означає перемогу духовності над чуттєвістю, десексуалізацію і націотворчу сублімацію. Прообразом духовності є чистота. Божественний Дух запозичує своє ім'я від дихання вітру, є ідеалом етичної досконалості, тому дає людині знання цього ідеалу і бажання віднести до нього власну істоту.

За що мене, Отче, караєш життям,
пошли мені смерті – і тобі я воздам
за вічне впокоєння – спокій століть
засів, ніби дразка, у серці й щемить
Наблизь мене, Боже, і в смерть угорни,
пірну я у тебе – ти в мене пірни. [2, 239]

Закономірно, що архетипний письменник прагне піднести до нього свій народ. Початок української літератури означає народження інфантильного синівського характеру (образ Енея Котляревського), який стає на шлях нарощування духовної мужності. Класична література динамічно розгортає проект формування батьківського коду мужності.

Час був циклічний. Він ішов по колу
І повертався знов через віки. [2, 463]

Якщо українську класичну літературу визначили архетипні письменники, які вибудували аристократичний проект літератури з кодом державності, то ХХ ст. постає як ера спустошення аристократичного проекту української літератури на основі модернізації імперських механізмів розщеплення та їх наслідку – потужного маргінала-імітатора.

Утомленість в морі плебейства

То ще не є демократія.
Хоч піднімай його домкратом,
А хам не стане демократом. [2, 536]

Перемогу несвідомого маргінала, орієнтацію народу на мускульну силу, маскулінізацію, перверсію монотеїзму, нарощування маргінального проекту фіксуємо в літературі епохи соцреалізму. Зрештою, архетипним письменникам опонують маргінальні письменники, які тотально реконструюють код літератури на основі часткової інтродукції онтогенетичного коду, неподоланого едіпового комплексу, одержимості кастрацією. Маргінальні письменники розгортають свої тексти на основі неусвідомленої психології, заздрості до архетипного творця, тобто вони імітують творця, орієнтуючи народ на несвідоме, сексуальні інстинкти і деконструкцію державності:

Навіщо ж декламація? Все значно
і важче, і складніше. І бува,
така пласка глупота однозначна
себе ховає за гучні слова.
Здається, що ж тут, невелика шкода –
так-сяк той вірш на пафосі стулить
Але поет природний, як природа
од фальші в нього слово заболить.

[2, 65]

У психоісторії національної літератури виявляється провідний батьківський психотип як визначений аристократичний характер, який у філогенезі долає різні стадії випробування, їм відповідають певні цикли, пов'язані з онтогенетичними фіксаціями, які проявляють частково синівську спроможність, а також різні відхилення у розвитку, обумовлені маргінальною несвідомістю.

В імперській літературі домінує невизначений множинний суб'єкт, який у своєму становленні імітує різні національні психотипи, а тому вражає своєю незбагненою сутністю і незбагненою імітаційною спроможністю, що постають на основі порушення різноманітних табу. Символічне порушення табу на матеревбивство, батьковбивство і братовбивство в українській психоісторії веде до самознищення літературного покоління як цілком реалістичної розплати («соціальні» шістдесятники, скажімо).

Принципова відмінність між духовним монотеїзмом, що формує код національної літератури, і ерогенним політеїзмом, що формує код імперської літератури, яскраво фіксується в пошуковому мовленні провідного на-

ціонального психотипу, який відповідає за символізацію не лише коду національної, але й загальнолюдської культури. В українській літературі за символізацію коду відповідає психотип філософського мазохіста, який виявляє європейську українську націю з яскраво вираженим фемінним елементом. Тому єдиним шляхом для її виживання є нарощування свідомості, розбудова власної інтелектуальної традиції. В іншому разі (за національної несвідомості) цей психотип стає ерогенним мазохістом, соціальним мазохістом, найвним моральним мазохістом (Б. Олійник, Д. Павличко, І. Драч в окремих збірках).

Література

1. Зборовська Н. В. Код української літератури. Проект психоісторії новітньої української літератури. Монографія. – К.: Академвидав, 2005. – 504с.
2. Костенко Л. В. Вибране. – К.: Дніпро, 1989. – 559с.
3. Стус В. Палімпсест: Вибране. – К.: Факт, 2003. – 432с.

ДИДАКТИЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО УРОКІВ ЧИТАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

О. Скобедіна

У Концепції загальної середньої освіти вказується на необхідність формування розгорнутої навчальної діяльності (уміння вчитися) шляхом оволодіння організаційними, логіко-мовленнєвими, пізнавальними і контроль-но-оцінними вміннями й навичками у різних видах діяльності. Освітніми результатами цього є повноцінні мовленнєві уміння і навички, здатність до творчого самовираження, особистісно ціннісного ставлення до праці, уміння виконувати нескладні творчі завдання, коли школяр постійно відчуває, що він цікавий як особистість кожному вчителю та педагогічному колективу в цілому. У системі неперервної освіти важлива роль належить початковій ланці освіти, покликаній розвивати в учнів бажання та уміння вчитися, формувати допитливість, пізнавальний інтерес. Одним із шляхів реалізації цих завдань вчені виділяють інформативність уроку, тобто насичення змісту навчального матеріалу яскравими прикладами, цікавими фактами, інформацією, що відповідає потребам дітей даного віку. Саме початкова школа має сформувати справжнього читача. Відомо, що діти цього віку дуже важко включаються в діяльність, яка їх не цікавить. Тому, лише за сформованості мотивів та стійкого інтересу до уроків, зокрема